

Boris Lepan - Deda (1945. - 2022.)

Vlado Božić, Speleološki odsjek HPD »Željezničar«

Boris Lepan – Deda rodio se 5. ožujka 1945. u Zagrebu. Školovao se u Vukovaru, gdje je završio gimnaziju, nakon čega je došao u Zagreb na studij strojarstva. Veći dio radnog vijeka (25 godina) proveo je u tvornici »Prvomajska« u Zagrebu kao konstruktor alatnih strojeva.

Član PD-a »Željezničar«, kao i njegovog SO-a, bio je od 1973. do smrti, 21. kolovoza 2022. U SO-u je obavljao više dužnosti: bio je evidentičar 1974., pročelnik SO-a tijekom 1975., a time i član uprave PD-a i član KS PSH-a. Bio je i oruđar od 1976. do 1980. Naziv speleološki suradnik stekao je 1973. upisom u SO, a pohađanjem speleološke škole iste godine i naziv speleolog pripravnik. Naziv speleolog (značka broj 46) stekao je 16. rujna 1975. Najaktivnije razdoblje bavljenja speleologijom bilo mu je od 1973. do 1984., kada je sudjelovao, prema evidenciji KS HPS-a, u šezdesetak istraživačkih akcija, u kojima je istraženo pedesetak novih špilja i jama. Osim što je bio aktivni član Speleološkog odsjeka HPD-a »Željezničar«, bio je i član PD-a »Nikola Tesla«, s čijim je članovima često planinario.

Speleološki počeci

Boris je nadimak Deda dobio 1974. prilikom jednog izleta u Veternicu i na Glavicu. Kseniji, kćerki Branka Brdara, Boris se činio kao najstariji član ekipe, pa ga je cijelo vrijeme zvala Deda. To su prihvatili i ostali sudionici izleta te je Boris tako postao Deda.

Vrijeme početka njegovog bavljenja speleologijom poklopilo se s usvajanjem nove tehnike

savladavanja vertikalna u jamama, odnosno primjenom novih sprava za spuštanje i penjanje samo po jednom užetu, umjesto dotadašnjeg korištenja ljestava i užeta za osiguranje. Deda je, kao tehničar, izradio nacрте novih naprava: spuštalice prema modelu Petzl i stezaljke prema modelima Gibbs i Petzl *bloquer*, te ih sam izradio, isprobao i zatim koristio, a potom u obliku predavanja s tim upoznao i svoje kolege.

Praktična primjena ove nove tehnike došla je do izražaja tijekom 1974. Tako je Deda pri istraživanju Velike Kicljeve jame kod Skrada u Gorskom kotaru 24. ožujka došao do dubine od 90 m samo pomoću jednog užeta i tih novih naprava. Na speleološkom logoru u Rašporu u Istri (26. srpnja – 1. kolovoza 1974.) Deda je bio član pomoćne ekipe te je, dok je na vertikalni čekao povratak jurišne ekipe, isprobao novu tehniku na vertikalni od 125 m – spustio se po jednom užetu spuštalicom (izrađenom po uzoru na spuštalicu Petzl) i popeo se novim spravama, izrađenim po uzoru na Gibbs i stezaljku (ručnu penjalicu) Petzl, te tako novom tehnikom savladao vertikalnu veću od 100 m. Iste, 1974. godine, prilikom posjeta jami Golubinki na Velikom Rujnu došao je do dna na dubini od 110 m i pomoću novih sprava ispenjao van za samo 20 minuta.

Romansa u Crnom Lugu

Na speleološkom logoru u Crnom Lugu (23. – 31. srpnja 1976.) Deda je kao član istraživačke ekipe u ponoru Vele vode, koji je tom prilikom istražen u duljini od 1495 m, boravio u podzemlju puna 63 sata s bivakiranjem, a nakon odmora od jednog dana još 30 sati bez bivakiranja.

Deda se na tom logoru zbližio sa svojom budućom suprugom Dubravkom Holjevac Lepan (zvanom Duda). Iako su se poznavali od prije (Duda je u SOŽ došla 1971., a Deda 1973.), prava ljubav iskrsnula je tek za vrijeme boravka u ponoru Vele Vode. Tu su Duda i Deda blisko surađivali – Duda je u bivku stalno bila uz telefon i komunicirala s površinom te prenosila vijesti o bujici koja je zarobila istraživače u podzemlju, kao i s Dedom i ostalim članovima koji su iz bivka odlazili u istraživanje u dalji dio ponora. Tek kada su svi izašli iz ponora, ustanovilo se da su Duda i Deda u novoj vezi. Oženili su se već iduće, 1977. godine.

Speleološki pothvati

Za vrijeme istraživanja Male Kicljeve jame kod Skrada, u okviru logora »Kicljeve jame 78« (29. travnja – 2. svibnja 1978.) Deda se spustio do dubine od 247 m i boravio u jami neprekidno 51 sat. Osim spomenutih istraživanja, značajno je bilo Dedino sudjelovanje u istraživanju špilja u okolici izvora rijeke Cetine: Gospodske špilje, Rudelića špilje i špilje Kotluše te još nekoliko manjih. Najdulji kanal špilje Kotluše, koji ni danas nije do kraja istražen, dobio je ime po njemu – Dedin kanal.

Deda je posjetio više već ranije istraženih špilja i jama, kao npr. Mijatovu jamu, ponor Kosicu, Hajdovu hižu, jamu Mandelaju, jamu Bezdanjaču pod Vatinovcem, jamu Balinku, a mnogo puta špilju Veternicu i Cerovačke špilje. Posjetio je

Slika 1. Boris Lepan na ulazu u Jamu kod Šošića (Gornje Igrane, Biokovo), 1974.

Autor: Juraj Posarić

i turistički uređene špilje, Lokvarku i Vrlovku u Hrvatskoj, Postojnsku i Škocjansku špilju u Sloveniji, špilju Grotta Gigante u Italiji te špilje Luhrgrötte i Eisriesenwelt u Austriji. Osobni rekord dubine, koji iznosi –283 m, postigao je 23. kolovoza

Slika 2. Deda kao član ekipe koja je istraživala ponor Rašpor 1974.
Izvor: arhiva SOŽ

1980. u jami Balinki, a njegov rekord boravka pod zemljom iznosi 63 sata s bivakiranjem u ponoru Vele vode u Crnom Lugu, u srpnju 1976.

Deda je sudjelovao i u akcijama koje je SO provodio za potrebe raznih naručitelja u razdoblju od 1975. do 1977., poput istraživanja špilja i jama u Cetinskom polju za Institut za geološka istraživanja, spuštanja televizijske ekipe u Crveno jezero radi snimanja filma za školski program te istraživanja špilja i jama u okolini Zlobina na trasi naftovoda za INA-u.

Speleološka publicistika

Deda se bavio i fotografiranjem u podzemlju, pa je raspolagao lijepom kolekcijom speleoloških dijapozitiva (oko 1300), koju je rado prikazivao na predavanjima i »dijačadama« koje je organizirao SO »Željezničar« 1974., 1975. i 1977. Tako je na »dijačadi« 1974. dobio prvu nagradu za najbolju kolekciju, a 1975. prvu i treću nagradu za najbolje pojedinačne dijapozitive, a također i nagradu za najbolju kolekciju.

Slika 3. Na Godišnjoj skupštini SO-a 1975. Boris je primio Priznanje za svoj rad
Autor: Juraj Posarić

Slika 4. Postrojba Pajseri na odlasku iz Zagreba 1991.
Autor: Vlado Božić

Nekoliko njegovih fotografija objavljeno je u časopisima *Speleolog* i *Naše planine / Hrvatski planinar*, među ostalim i fotografija Hajdove hiže, koja je krasila naslovnice oba časopisa.

Objavio je sljedeće članke:

- Lepan, B., 1975: SO PD »Željezničar« u 1974. i 1975. godini, Izvještaj o radu, *Speleolog* 22-23 (1), 16.
- Lepan, B., 1976: Silaz na Crveno jezero, *Speleološke vijesti, Naše planine* 68 (11-12), 266.
- Lepan, B., 1977: Logor u Crnom Lugu, *Naše planine* 69 (1-2), 40.

Domovinski rat

Deda je bio učesnik Domovinskog rata. Kada je Ivica Pavelić, član PD-a »Zagreb-Matica« u Zagrebu, rodom iz Lovinca, 27. rujna 1991. zatražio od Planinarskog saveza Hrvatske pomoć u spašavanju starih i nemoćnih stanovnika Lovinca i Sv. Roka koji su izbjegli na Velebit pred najездом JNA, Deda je bio jedan od 25 dobrovoljaca koji su se u roku od sat vremena okupili navečer u društvenom domu PSH-a spremni pomoći. Tijekom noću prebačeni su do Starigrada-Paklenice, odakle su krenuli na Velebit i cijeli dan (28. rujna 1991.) prenosili iscrpljene i iznemogle starce iz sela Knežević dolje do mora.

Kada je kasnije formirana Planinska satnija »Velebit«, Deda je bio u njoj od 28. listopada 1991. do 31. srpnja 1992., i opet od 3. veljače do 31. prosinca 1993., boraveći povremeno u skloništu na Ivinih vodicama iznad Male Paklenice, u Skloništu pod Buljmom te u logoru pod vrhom Badanj iznad Medka, najisturenijim položajima koje je držala Satnija na tom dijelu Velebita. Deda je sudjelovao u jednoj značajnijoj akciji na Svetom brdu. Bio je dio postrojbe od gotovo samih Željezničaraca (Branko Jalžić, Žarko Stegmayer, Svjetlan Hudec, Boris Lepan i Velebitaš Ivan Kruhek), koji su prvi u ratnim okolnostima na samom vrhu Sveto brdo postavili hrvatsku zastavu na 7 m visokom stupu.

Deda je bio aktivan u Satniji i nakon aktivnog služenja u ratu. U poslijeratnom razdoblju dao je mnogo podataka i fotografija za knjigu o Planinskoj satniji »Velebit«, kao i za film o Satniji. Sudjelovao je i na memorijalnim okupljanjima (postrojbi i prozvkama bivših članova Planinske

Slika 5. Na tradicionalnom veslačkom maratonu Sava 21, 2021.
Izvor: arhiva KK Končar

satnije »Velebit«, i to: 8. listopada 2016. i 25. rujna 2021.), kao i na svim manifestacijama (proslavama godišnjica, predstavljanjima knjige, prikazivanjima filmova i dr.) održanim u Zagrebu.

Veslanje

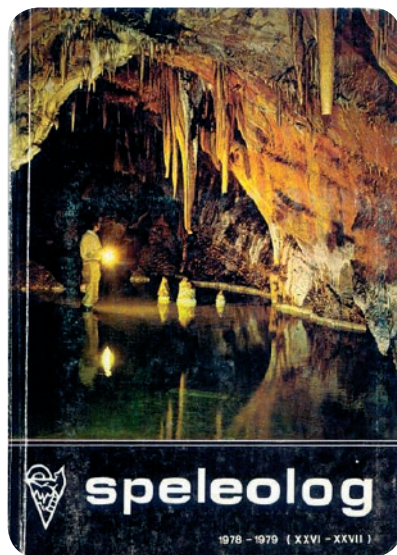
Deda je uz planinarenje i speleologiju bio aktivan i u kajak/kanu sportu te je od 1986. bio aktivan član Kanu kluba »Končar«, u kojem je također ostavio neizbrisiv trag: »I tu se njegovo mišljenje i riječ uvažavala s velikim poštovanjem. Svoju ljubav prema prirodi, posebno veslanju, zajedno sa suprugom Dubravkom, prenio je i na sinove Tomislava i Lovru te unučicu Tamaru, uz čiju je podršku, u svojoj 76. godini, odveslao svoj posljednji Maraton 'Sava 2021'.«

Za svoj rad primio je:

- 1975.: Priznanje UO PD-a »Željezničar« povodom 25 godina PD-a »Željezničar«
- 1975.: Zahvalnicu PD-a »Željezničar« za uređenje doma na Oštrcu
- 1975.: Zahvalnicu SO-a funkcionarima povodom 25 godina PD-a »Željezničar«
- 1975.: Priznanje SO PD-a »Željezničar« za uspješan rad na istraživanjima
- 1978.: Brončani znak Planinarskog saveza Hrvatske
- 1985.: Srebrni znak Planinarskog saveza Hrvatske

Nekako smo nas dvojica povezani preko nadimaka. U SOŽ-u smo se pojavili manje više istovremeno (nije da se hvalim, ali ja sam došao par mjeseci ranije – he, he), a Boris se pojavio negdje u jesen 1972. U to doba većina aktivnih članova bila je generacijski bliska, imali su oko 20 godina (Branko Jalžić – Bančo, Zoran Bolonić – Coki, Vladimir Lindić – Linda, Krešimir Guszak – Krešo, Boris Krstinić – Krsta, Nikola Bolonić – Đebo, Juraj Posarić – Jura, Dubravka Holjevac – Duda, Smilja Baran – Cici...). Ja sam tada imao 15 godina, a Boris je bio, kao, »jako star« (negdje oko dvadeset sedam, osam). U druženjima smo postali generacijski reperi i tako su mene, kao najmlađeg, prozvali Lima, a Boris je, kao najstariji, postao Deda (Vlado Božić – Boltek i Slavko Smolec uvijek su bili metuzalemi, kategorija za sebe).

Deda je svojedobno radio u konstrukcijskom birou Prvomajske i taj je projektantski nerv za držao u svom bavljenju speleologijom. Osmislio

Slika 6. Fotografija jezera u Hajdovoj hiži na naslovnici Speleologa, 1979.

Autor: Boris Lepan

Slika 7. Na dnu Zelene jame na Crnopolcu 2012.
Autor: Vlado Božić

je i konstruirao klupicu za sjedenje jer ga je pojas žuljao, što mu je omogućilo da dulje visi na užetu bez napora. U to vrijeme nije bilo kupovnih prostirki – karimata, pa je Deda sebi napravio prostirku od stiropora utkanu u najlonsku foliju, koja se otvarala kao harmonika i činila spavanje na tvrdim podlogama ugodnijim.

Za prvomajske praznike 1973. istraživana je jama Golubinka na Velikom Rujnu na Velebitu i Deda i ja bili smo prisutni na tom istraživanju, ali nismo ulazili u jamu. Tada je Armand Jurković – Arči savladao veliku ulaznu vertikalu (110 m) koristeći Gibbs penjalice po užetu (penjalice je bio nabavio Hrvoje Malinar – Joe) i trebalo mu je oko četiri sata za izlazak iz jame. Godinu kasnije istraživali smo okolicu Bojinca na Velebitu i onako usput došli i do Golubinke. Tada je Dedi za savladavanje te iste vertikale trebalo samo 20 minuta! Bilo je to više kao neko »sportsko ponavljanje« (danas bismo rekli monitoring) nego istraživačko. Deda je tada bio u punoj formi i bavljenje dubokim jamama bilo je vezano uz Gibbs penjalice, a znatizelja ga je odvela i do prvog ponavljanja jame Balinke. Monitoring je pokazao da je dubina koju su dali britanski speleolozi desetak

godina ranije precijenjena (-328 m) i da je potrebno ponovno izmjeriti dubinu, koja danas iznosi -287,5 m. Bio je to tada pravi speleo podvig, koji su izveli Bančo i Deda (28. kolovoza 1980.).

Dedino doba aktivnog bavljenja speleološkim istraživanjima trajalo je kroz drugu polovicu sedamdesetih godina. Kasnije se više bavio obitelji i rekreativno sportovima na vodi, najviše kajakom, i povremeno planinario. Deda je desetljećima povremeno dolazio u SO, više na druženje nakon sastanaka, a manje aktivno na terene, i stalno je bio u kontaktu s ostalima. Nikad se nije gurao da bi bio formalni ili neformalni vođa nečega, iako je imao sve predispozicije za to, ali ipak mu je godilo kada smo ga kao starijeg i iskusnijeg pitali za mišljenje ili savjet.

Kada je započeo Domovinski rat, Deda se opet aktivno pojavljivao u društvu i uključio u samom početku u Planinsku satniju »Velebit«. U Pajserima smo zajedno bili od jeseni 1991. do ljeta 1992., do pogibije Ozrena Lukića – Luke, kada smo se kolektivno skinuli. Bile su to duge noći na Ivinim vodica- ma, u kojima smo se u slobodnim večerima nakon patrola i izviđanja bavili preferansom (treći je bio Bančo). Deda je volio nositi karakterističan škrlak, da ne kažem šešir. Zimi, dok smo spavali u špilji Sklonište pod Buljomom, snijeg je prekrio vrhunce Velebita. U početku smo se oprezno šuljali rubovima šume na turno skijama, a kasnije smo se osilili

*Slika 8. Sa suprugom Dubravkom na proslavi 60 godina Speleologa 2013.
Autor: Ante Sušić*

i radili ture po Javorniku pa preko Oglavinovca sve do Počiteljskog vrha. A zanimljivo je bilo i spuštanje s Golovrha na Javornik po pršiću. Bila bi to zimska idila u dobrom društvu s puno zafrkancije da u stvari nije bio rat. Deda se kasnije ponovno aktivno uključio u Satniju, nakon akcije Maslenica, kada su se borbe vodile oko Tulovih greda.

Deda nikad nije prestao planinariti, niti se osjećati kao član Željezničara, nikad kao prvi, ali uvijek tu negdje na raspolaganju, kao prijatelj.